

Trumpasis scenarijaus aprašymas

Švietimas: link individualaus, laisvo, privataus

Lietuvos švietimo ateities raidos vizijos konkursui

Bendri siūlymai:

- Valstybė nėra ir neprivalo būti vienintelė švietimo paslaugų tiekėja, egzistuoja įvairių sėkmingai veikiančių alternatyvų valstybinei švietimo sistemai.
- Konkurencija tarp švietimo paslaugos teikėjų yra galima ir būtina norint užtikrinti geriausią besimokančiųjų interesų atitikimą.
- Išsilavinimas visų pirma yra paslauga, o ne viešoji gėrybė, todėl turi būti finansuojamas privačiomis lėšomis.
- Egzistuojanti valstybinė švietimo sistema turėtų vystytis šiais bendrais principais:
 - Mokesčių mokėtojų lėšas reikia naudoti efektyviai
 - didinant paslaugos teikimo efektyvumą,
 - neplečiant valstybės finansavimo paslaugoms, kurias galima finansuoti privačiai;
 - Konkurencija ir rinkos elementai valstybinėje švietimo sistemoje yra būtini, įskaitant
 - konkurenciją tarp valstybės įstaigų,
 - valstybės įstaigų ir privačių įstaigų,
 - konkurenciją švietimo turiniu,
 - konkurencija su užsienio paslaugų tiekėjais;
- Valstybės vaidmuo turi pasikeisti iš paslaugos teikėjo į paslaugos pirkėjo.
- Krepšelio metodika neturi būti dingstimi išplėsti valstybės finansavimą visoms įmanomoms švietimo paslaugoms.
- Valstybinė švietimo sistema turi sugebėti prisitaikyti prie ekonominės situacijos pokyčių, taupyti mokesčių mokėtojų pinigus.
- Būtina mažinti švietimo paslaugų privalomumą. Nustatydama paslaugos privalomumą ir prisiimdama apmokėjimo našta valdžia pati save pastato į sudėtingą situaciją, riboja reformos galimybes.

- Švietimo paslaugų finansavimas negali būti naudojamas spręsti socialines ar kitas tiesiogiai su švietimu nesusijusias problemas.

Siūlymai atskiroms sritims:

Bendrasis lavinimas

- Bendrojo lavinimo sistema turi siekti patenkinti kuo didesnę aibę egzistuojančių skirtingų poreikių. Tam, kad tokia sistema susikurtų, turi būti šalinamos kliūtys paslaugą teikti naujiems rinkos dalyviams, mokyti skirtingus dalykus, taikyti skirtingus mokymo būdus.
- Mokiniai turi turėti teisę pasirinkti skirtingus mokymosi būdus, teisę mokytis namie ar galbūt ir iš viso nesimokyti bendrojo lavinimo mokykloje.
- Už bendrojo lavinimo paslaugą turi mokėti ją gaunantys, o valstybė subsidija teikiama tik krepšelio principu.
- Mokykloms turi būti suteikiama kuo daugiau administracinės ir finansinės laisvės.

Profesinis švietimas

- Profesinis lavinimas turi būti finansuojamas tik krepšelio principu.
- Turi būti siekiama panaikinti barjerus trukdančių profesinio mokymo rinkoje konkuruoti valstybiniams ir privatiems paslaugos teikėjams.
- Tam, kad profesinis mokymas galėtų suteikti daugiau grąžos potencialiems ar esamiems darbuotojams, tikslinga naikinti ar mažinti verslo reguliavimus, ypač darbo rinkos reguliavimus, kurie apsunkina galimybes įsidarbinti patirties ir įgūdžių neturintiems darbuotojams. Galimybė lengvai įsidarbinti ir įgauti profesinių įgūdžių darbo vietoje taip pat turėtų būti traktuojama kaip profesinis lavinimas.

Aukštasis mokslas

- Aukštojo mokslo studijos turi būti finansuojamos visiškai krepšelio principu.
- Mažinti aukštojo mokslo valstybinio finansavimo mąstą.
- Didinti aukštojo mokslo įstaigų autonomiją, suvienodinti sąlygas paslaugas teikti privatiems ir valstybiniams teikėjams.

Neformalusis švietimas ir ikimokyklinis ugdymas

- Valstybinio neformaliojo švietimo finansavimo reikėtų palaipsniui visiškai atsisakyti.

- Ikimokyklinio švietimo paslaugose turi būti atskirtos švietimo ir socialinės, vaikų priežiūros funkcijos. Valdžia neturėtų finansuoti tų funkcijų, kurios nėra privalomojo išsilavinimo dalis.

Įgyvendinus šiame dokumente siūlomas rekomendacijas galima tikėtis šių rezultatų:

- Mokesčių mokėtojų lėšos švietimui bus naudojamos efektyviau;
- Valstybinės švietimo sistemos išlaikymas netaps nepakeliama našta mokesčių mokėtojams;
- Švietimo paslaugos vartotojai įgaus daugiau pasirinkimo laisvės renkantis jų pageidaujamą švietimo instituciją;
- Švietimo paslaugos vartotojai įgaus daugiau pasirinkimo laisvės renkantis jų pageidaujamą švietimo turinį;
- Valstybė galės palaipsniui pereiti iš tiesioginės paslaugos teikėjo vaidmens, į paslaugų pirkėjo vaidmenį, kaip yra daugelyje kitų šalies veiklos sričių sektorių;
- Valstybė sumažins savo vaidmenį arba visiškai pasitrauks iš tų sričių, kuriose jos vaidmuo nėra būtinas ir ekonomiškai pagrįstas;
- Švietimo įstaigos įgaus daugiau veiklos laisvės priimant sprendimus dėl finansinių resursų panaudojimo, turinio parinkimo, darbuotojų pasirinkimo, veiklos organizavimo;
- Švietimo paslaugų rinkoje tarpusavyje konkuruos visi jos dalyviai, siekdami kuo geriau patenkinti švietimo paslaugų vartotojų interesus;
- Išaugs viešųjų paslaugų teikėjų teikiamų paslaugų kokybė;
- Smarkiai išaugs privačių švietimo paslaugų teikėjų skaičius, pagerės jų teikiamų paslaugų kokybė;
- Bus padidintos prielaidos atsirasti motyvacijai švietimo darbuotojų tarpe;
- Padidės šeimos įsitraukimas į švietimo procesą, išaugs atsakomybė ir kontrolė;
- Nebeliks prielaidų dubliuoti švietimo sistemą, samdant mokytojus privačiai, taip bus taupomos ir tikslingai panaudojamos žmonių lėšos.